

ברכת התורה – מדאורייתא או מדרבנן?

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כא עמוד א

מנין לברכת התורה לפנייה מן התורה - שנאמר: כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו.

2. משנה ברורה סימן מז

(א) ברכת התורה - עיין בשאגת ארזי' סי' כ"ד דמסיק שברכת התורה הוא מן התורה ולכן אם נסתפק לו אם בירך ברכת התורה [א] חוזר ומברך ומ"מ כיון שהוא לו ספק [ב] לא יברך אלא ברכת אשר בחר בנו שהיא המעולה שבברכות כדאיתא בגמ' ועיין בשע"ת שהביא בשם קצת אחרונים דסוברין דמספק לא יחזור ויברך ובאמת קשה מאד לסמוך עליהם אחר דהרבה ראשונים [הלא המה הרמב"ן והחינוך והרשב"א בפ' ג' שאכלן] סוברים דבה"ת הוא מן התורה וידוע שעונש מי שאינו מברך על התורה גדול מאד. אך אם נזכר זה לאחר התפלה שכבר בירך ברכת אהבה רבה אפשר דיש להקל בזה אפילו אם לא למד תיכף לאחר התפלה [פמ"ג בפתיחה] ואם יכול לבקש מאחר שיוציאו בבה"ת או שיכוין לכתחלה בברכת אהבה רבה לפטור וללמוד תיכף לאחר התפלה מה טוב. ובפרט לפי מה שמצאתי אח"כ בספר מאמר מרדכי שמביא בשם הלבוש וע"ת ג"כ דהוא מדרבנן בודאי צריך ליהדר לכתחלה לעשות כן. וברכת התורה בצבור לכו"ע דרבנן משום כבוד הצבור שהרי כבר בירך בשחרית [אחרונים]:

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז

סעיף ד

* ב <ג> המהרהר בדברי תורה, (ה) אינו צריך [ג] לברך. הגה: וה"ה (ו) דיכול (ז) לפסוק דין בלא נתינת טעם לדבריו (ר"ן פ"ק דשבת ופ' כל הצלמים כתב דהוי כהרהור).

4. משנה ברורה סימן מז

(ז) לפסוק - שהטעם שהוא עיקר הדין אינו אלא מהרהר בלבנו. והגר"א בביאורו חולק ע"ז וס"ל דלא גרע זה מהקורא מקרא בלבד דצריך לברך. ואפי' בהרהור לבד מחמיר שלא להרהר כ"ז שלא בירך בה"ת. ולכו"ע מותר לעשות איזה פעולת מצוה קודם בה"ת אף על גב דבעת מעשה בודאי הוא מהרהר בדין הזה אפ"ה מותר דכל שאינו מתכוין ללימוד א"צ ברכה [הגר"א לקמן בס"י]:

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז

סעיף יד

* יד <י> נשים (לד) מברכות ברכת התורה.

6. ביאור הלכה סימן מז סעיף יד ד"ה * נשים וכו'

* נשים וכו' - הטעם דהא חייבות ללמוד הדינים שלהם ועוד דחייבת לומר פרשת הקרבנות כמו שחייבת בתפלה א"כ קאי הברכה ע"ז. ב"י מ"א. ולפ"ז הטעם יכולה להוציא בבה"ת את האיש וכן כתב הפמ"ג בהדיא והגר"א בביאור חולק ע"ז הטעם עי"ש אלא הטעם דמברכות הוא דאף דפטירי מתורה מ"מ יכולות לברך ולומר וצונו דלא גריעא מכל מ"ע שהזמן גרמא דקו"ל דיכולות לברך עליהן וכדלעיל בסימן י"ז ס"ב עיין שם ולפ"ז אין יכולות להוציא את האיש וקטן שהגיע לחינוך בודאי אינו יכול להוציא את הגדול בבה"ת לפי מה שסוברים הרבה פוסקים דבה"ת הוי מן התורה וכ"כ הפמ"ג: